J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2018 **Vol. XVI. No. 6A**

လေးလုံးစပ်ကဗျာများ၏ သဒ္ဒါဖွဲ့စည်းပုံကို ရေးဟန်ရှုထောင့်မှ လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

မာလာဦး *

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် လေးလုံးစပ်ကဗျာများ၏ သဒ္ဒါဖွဲ့စည်းပုံကို သိရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် ရှေးကဗျာများကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်၍ ရေးဟန်ရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းပါ တင်ပြချက်များသည် ရှေးကဗျာကို ရေးဟန်ပညာဖြင့် လေ့လာသူတို့အတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ – လေးလုံးစပ်၊ ကာရန်၊ စကားလုံး၊ ဝါကျ။

နိဒါန်း

လေးလုံးစပ်ကဗျာကို ရေးဖွဲ့ရာ၌ ကာရန်ကို ငဲ့ရခြင်း၊ စကားလုံးကို ခြုံ့ခြင်း၊ ရှေ့နောက် စကားစဉ်ပြောင်းခြင်း၊ စကားလုံးသစ်များ တွဲစပ်ဖန်တီးရခြင်းဖြင့် လေးလုံးတစ်ပဒရေးဖွဲ့သည်။ ဤစာတမ်းတွင် လေးလုံးစပ်ကဗျာများ၏ သဒ္ဒါဖွဲ့စည်းပုံကို သိရှိစေရန် ရည်ရွယ်၍ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့လေ့လာရာတွင် လောကသာရပျို့၊ မုဒုလက္ခဏာပျို့၊ မဟာဇနကပျို့၊ ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းပျို့၊ စတုဓမ္မ သာရပျို့၊ ဥမ္မာဒန္တီပျို့၊ ပြည်စုန်မော်ကွန်း၊ နတ်ရှင်နောင်၏ရတုများနှင့် ရှင်ဥတ္တမကျော် တောလားတို့ကိုသာ အလေ့လာခံအဖြစ်သတ်မှတ် ပါသည်။ ရေးဟန်ရှုထောင့်မှ စကားအသုံးအနှုန်း၊ ဝါကျဖွဲ့ပုံတို့ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

၁။ လေးလုံးစပ်ဟူသည်

မြန်မာကဗျာတွင် လေးလုံးစပ်နည်းမှာ အခြေခံနည်းဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်မှ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး အသုံးအများဆုံးနှင့် သက်တမ်းအရှည်ဆုံးလည်း ဖြစ်သည်။ လေးလုံးစပ်ဆိုသည်မှာ လေးလုံးလျှင် တစ်ပဒ စပ်ဆိုရသော ကဗျာအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။

---

* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ မုံရွာစီးပွားရေးတက္ကသိုလ်။

ပုဂံခေတ်တွင် အလှူရှင်တို့သည် မိမိတို့၏ ကောင်းမှုတို့ကို နောင်အရှည် တည်တံ့စေရန် စကားပြေဖြင့် ကျောက်ထက်အက္ခရာ တင်ခဲ့သည်။ လှည်းထောက်ဘုရား ကျောက်စာတွင်

"မင်းမျိုးအဆက်၊ မပျက်တည်ကြည်

စည်းစိမ်ရှင်သည်၊ ဖြစ်စေသော်

အပြစ်ရှစ်ပါး၊ ဒဏ်ဆယ်ပါးလျှင်

ထင်ရှားမျက်မှောက်၊ ရောက်စေသော"[၁]

စသည်ဖြင့် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ထိုအဖွဲ့တို့တွင် လေးလုံးစပ်လင်္ကာအရေးအဖွဲ့သဘော သက်ဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ အင်းဝခေတ်သို့ ရောက်သောအခါ ပျို့ဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားခဲ့သည်။ တောင်ငူခေတ်တွင် အနည်းအကျဉ်းသာ ဖွဲ့ခဲ့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် တိုတိုကျဉ်းကျဉ်းဖွဲ့ဆိုရသည့် ပုံသဏ္ဌာန်အဖြစ် ပြောင်းသွားပြီး ရတုကဗျာ ထွန်းကားလာသည်။ ထို့ပြင် လေးလုံးစပ်ဖြင့် ဧချင်း၊ မော်ကွန်း၊ အန်ချင်း စသည့် ပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုးနှင့် ဂန္ထဝင်ကဗျာများအဖြစ် နေရာယူခဲ့သည်။

လေးလုံးစပ်တွင် ပဒဟူ၍ ရှိသည်။ သို့သော် အနက်အဓိပ္ပာယ်တစ်ခုစီအတွက် အကန့် အကန့်ထားသောစာကြောင်းဟူ၍ မရှိပေ။ လေးလုံးပဒများ တစ်ပဒပြီးတစ်ပဒ ကဗျာပိုဒ်ဆုံးသည် အထိ သို့မဟုတ် ကဗျာပိုဒ်ချသည်အထိ ဆက်တိုက်သွားလေသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ် ကန့်ထားလိုလျှင် ကဗျာစာဆိုသည် လေးလုံးပဒများကို ကိုယ်ကြိုက်ရာနေရာ၌ အစုစုနိုင်သည်။ ဝါကျဖွဲ့ထုံးအရ သဒ္ဒါစုများကို ဖော်ပြသည့် စကားစပ်ပစ္စည်းများကို လိုသလောက် အသုံးပြုလေ့ မရှိရာ ဝါကျတည်ဆောက်ပုံ သဘောအရ မည်ကဲ့သို့ ခွဲခြမ်း ဖြတ်တောက် ဖတ်ရှု အနက်ဖော်သင့်ကြောင်း အသိခက်လှသည်။

ဆရာမြဇင်က လေးလုံးစပ်နှင့်ပတ်သက်၍

"လေးလုံးစပ်ကို ပျို့၊ မော်ကွန်း၊ ဧချင်း၊ လင်္ကာ၊ ရတု စသည့် ပုံစံများတွင် သုံးသည်။ လေးလုံးစပ်တွင် ကဗျာပိုဒ်ဟူ၍ရှိပြီး လေးလုံးစပ်တစ်ပဒ၌ ကာရန် စနစ် ၇ မျိုးရှိသည်"[၂]

ဟု ဆိုထားသည်။

---

[၁] လွန်း၊ **ဆရာ**၊ ၁၉၂၃၊ ၁၃၂။

[၂] မြဇင်၊ ၁၉၈၃၊ ၂၅၆။

၄-၃-၂၊ ၄-၃-၁။ ၄-၁၊ ၄-၂၊ ၄-၃။ ၃-၁၊ ၃-၂ တို့ ဖြစ်သည်။ ၄-၃-၃ ကာရန်ယူပုံမျိုးကိုလည်း ရှားရှားပါးပါး တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် လေးလုံးစပ်ကဗျာ တွင် ကာရန်စည်းကမ်းမှာ ကျယ်ပြန့်လှသည်။ ၄-၃-၂ ဟူသော သုံးချက်ညီ စည်းကမ်း သည် အတင်းကျပ်ဆုံး ဖြစ်သည်။ အခြားသော နှစ်ချက်ညီကား များစွာ လွတ်လပ် ပေသည်။ တစ်ပိုဒ်နှင့် တစ်ပိုဒ် ချိတ်ရုံဖြင့် ရလေသည်။

ထို့ပြင် ဒဂုန်တာရာကလည်း

> "မိမိအတွေးကို အပေါ်လွင်ဆုံး၊ အပြည့်စုံဆုံး ဖော်ပြနိုင်သော ကဗျာ ပုံသဏ္ဍာန်ကား 'လေးလုံးစပ်' ဟူ၍ ရေးလာရင်း ရေးလာ ရင်း ယုံကြည်လာမိသည်။ လေးလုံးစပ်နည်း၌လည်း စပ်နည်းများ စွာရှိရာ 'သက်စေ့နက်သုံးချက်ညီ' နည်းသည် ကာရန်အသံထွက် အားဖြင့် အသာဆုံးဖြစ်သည်။ သို့သော် အတင်းကျပ်ဆုံး ဖြစ် သည်"[၁]

ဟု ဆိုထားပါသည်။

> "ခေတ်၏အကြောင်းအရာသစ်များ၊ ရင်တွင်းခံစားမှုများကို ရေးဖွဲ့ ရာ၌ လေးလုံးစပ် လင်္ကာများသည် အပျော့ပျောင်းဆုံးသော စပ်နည်းဖြစ်သည်ကို တွေ့လာရ ပေသည်"[၂] ဟူ၍လည်းကောင်း၊

> "လေးကိုင်းတစ်ခုသည် ပျော့ပျောင်းမှုရှိသလောက် ပစ်လွှတ်အား သန်လေသည်။ ထို့အတူ လေးလုံးစပ်လင်္ကာသည် ပျော့ပျောင်းမှု ရှိသဖြင့် ယနေ့တိုင် သန်စွမ်းလျက် ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ထင်ပေသည်"[၃]

ဟုလည်းကောင်း မိန့်ဆိုထားပါသည်။

တက္ကသိုလ်ဘုန်းနိုင်ကလည်း

> "ကဗျာဟူသည် သီးခြားမတွေ့ရသေးသော ပုဂံခေတ်ဦးကျောက်စာ စကားပြေ ခေတ်ကတည်းက ပရိမ္မထီးလှိုင်ရှင်ကျောက်စာ၊ လှည်း ထောက်ဘုရားကျောက်စာ တို့တွင် စကားပြေများကြား၌ လေးလုံး တစ်ပဒဖြင့် ကာရန်နေရာချစပ်ထားသော လင်္ကာဟန်များကို

[၁] တာရာ (ဒဂုန်-)၊ ၁၉၇၀၊ ၄၆၂။

[၂] -ယင်း-။

[၃] -ယင်း-။

> တွေ့ရသည်။ ဘာကြောင့် ငါးလုံးတစ်ပဒ၊ ခြောက်လုံးတစ်ပဒ မဖြစ်ရသနည်း။ အရှိကိုအရှိအတိုင်း ကြည့်ပြောရလျှင် လေးလုံးတစ်ပဒသည် မြန်မာစကားသဘာဝ၏ ကြိုးကိုင်မှုကြောင့် အကြောင်းအားလျော်စွာ တွင်ကျယ် လွှမ်းမိုး ကြီးစိုးလာသည်။ ကျောရိုးမဏ္ဍိုင်ဖွဲ့စပ်နည်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ကျောရိုး မဏ္ဍိုင် ဟုတ်၊ မဟုတ် လေးလုံးတစ်ပဒ စနစ်သည် ယနေ့မျက်မှောက်ခေတ် တိုင်အောင် ခိုင်ခိုင်မတ်မတ် ရပ်တည်နေသည်ကို ကြည့်ပါ။ ရှေ့လာမည့် အနာဂတ်များတွင်လည်း ဆက်ရှိနေဦးမည်”[၁] ဟု ဆိုထားပါသည်။

၂။ စကားအသုံးအနှုန်း

လေးလုံးစပ်ကဗျာများတွင် ဆိုလိုသည့်အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပေါ်လွင်စေရန် စကားလုံးရွေးချယ်ရာ တွင် အနက်ပြစကားလုံးများကို အသုံးပြစကားလုံးများဖြင့် နေရာတကျ တွဲစပ်ပေးနိုင်ခြင်းကြောင့် သဒ္ဒါစနစ် မှန်ကန်စေသည်သာမက ဆိုလိုရင်းအနက်ကို ယေဘုယျအနက်မှ ဝိသေသ အနက်သို့ ပြောင်းလဲ၍ အနက်ကျယ်ဝန်းလာစေသည်။ အနက်ပြစကားလုံးများ၏အနက်ကို ကျယ်ဝန်းလာ စေရန်၊ ဖြန့်ကျက်တွေးယူလာနိုင်စေရန် ဆန်းသစ်လှပသော စကားလုံးများကိုလည်း ဖန်တီးသုံးစွဲ တတ်ပေသည်။

“ကဗျာဟူသည် စကားလုံးတို့ကို သင့်လျော်အောင် ဖက်စပ်ဖန်ဆင်းဖွဲ့ဆိုသီကုံးထားသည့် စကားလုံးအရုပ်လေးတွေဖြစ်ပါသည်။”[၂]

မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က

> “အနက်ပြ စကားလုံးများကို အသုံးပြစကားလုံးများနှင့် တွဲစပ်ပေးခြင်း ဖြင့် ဝါကျ ဖြစ်လာရသည်”[၃]

ဟူ၍ ဆိုထားပါသည်။

“ဤစာကိုးခန်း၊ ပုလဲပန်းဖြင့်၊ စိတ်ကျန်းမာန်လျှော့၊ ငါကန်တော့၏”[၄]

ဟူသောအဖွဲ့တွင် ‘ဤ၊ ဖြင့်၊ ၏’ တို့သည် အသုံးပြုစကားလုံးများ ဖြစ်ကြသည်။ ‘စာကိုးခန်း၊ ပုလဲပန်း၊ စိတ်ကျန်း၊ မာန်လျှော့၊ ငါ၊ ကန်တော့’ တို့သည် အနက်ပြ စကားလုံးများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုအနက်ပြစကားလုံးများနှင့် အသုံးပြစကားလုံးများကို

---

[၁] ဘုန်းနိုင် (တက္ကသိုလ်–)၊ ၂၀၁၂၊ ၅၉၈။
[၂] မင်းသုဝဏ်၊ ၁၉၆၈၊ ၅၈။
[၃] ခင်မင်၊ **မောင်** (ဓနုဖြူ)၊ ၁၉၈၇၊ ၇၉။
[၄] ခင်စော၊ ဒေါ် (တည်းဖြတ်သူ)၊ ၁၉၈၅၊ နိဂုံးပိုင်း။

တွဲစပ်ခြင်းဖြင့် ဝါကျ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုဝါကျတွင် 'ငါ' သည် ကတ္တား၊ 'ကန်တော့' သည် ကြိယာ၊ 'စိတ်ကျန်းမာန်လျှော့' သည် ကြိယာဝိသေသန၊ 'ဤစာကိုးခန်းပုလဲပန်းဖြင့်' သည် အသုံးခံပုဒ်တို့ ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် ၄-၃-၂ ကာရန်စနစ်တွင် ဒုတိယပဒ၏ တတိယအက္ခရာသည် ကာရန်မိအောင် ယူထားသည်သာမက အဓိပ္ပာယ်ကိုပါ ဖော်ဆောင် ထားသည့် **အနက်ပြစကားလုံး (ဝေါဟာရစကားလုံး)**[၁] ဖြစ်သည်။ စတုတ္ထအက္ခရာသည် **သဒ္ဒါစကားလုံး**[၂] ဖြစ်သည်။ ဥပမာ 'မဲဇာတောင်ခြေ' ရတုတွင် "မဲဇာတောင်ခြေ၊ စီးတွေတွေတည့်၊ မြစ်ရေဝန်းလည်း၊ မြိုင်တောဆီက" ၌ 'တွေ' သည် ကာရန်လည်းဆောင်၍ အဓိပ္ပာယ်လည်း ဆောင်သည်။ 'တည့်' သည် သဒ္ဒါ စကားလုံးမျှသာ ဖြစ်သည်။ 'ကိုးခန်းပျို့' တွင် "မေတ္တာရှေးရှေး၊ နတ်ရှင်ပေးသည်၊ ရင်သွေး ညီနောင်" ဟူသော အဖွဲ့၌ 'ဝေး' သည် ကာရန်လည်းဆောင်သည်၍ အဓိပ္ပာယ်လည်းဆောင်သည်။ 'သည်' သည် သဒ္ဒါစကားလုံးမျှသာ ဖြစ်သည်။

လောကသာရပျို့၌

> "ကောင်းမှုမြတ်နိုး၊ ကောင်းအောင်ကြိုး၍၊ ကောင်းကျိုးကိုယ်၌ တည်စေမင်း"

ဟူသောအပိုဒ်၌ "ကြိုး" သည် ကာရန်လည်းဆောင်သည်။ အဓိပ္ပါယ်လည်း ဆောင်သည်။ "၍" သည် သဒ္ဒါစကားလုံးမျှသာ ဖြစ်သည်။

မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က

> "နာမ်စကားလုံးများမှာမူ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ အရာဝတ္ထုများ၊ ဒြပ်မဲ့ သဘောများကို ဖော်ပြသော စကားလုံးများ ဖြစ်သည့်အတွက် ကြိယာစကားလုံးလို လှုပ်ရှားမှု မပါပါ။ နာမ်များလှုပ်ရှားအောင် ကြိယာများက လုပ်ပေးရမြဲ ဖြစ်သည်။ 'အဘယ် ဝါကျကိုမဆို အသက်သွင်းပေးသည်မှာ ကြိယာပင် ဖြစ်သည်။ ကြိယာက ဝါကျ ကို လှုပ်ရှားအောင် အမှန်တကယ် လုပ်ပေးသည်' ဟု စာရေးခြင်းအတတ်ကို သုတေသနပြုသော ပညာရှင် ဖလက်က

---

[၁] contant word (or) lexical word

[၂] grammatical word

> မိန့်ဆိုပြီး ကြိယာများကို အသက်ဝင်နေသော စကားလုံးများဟု ညွှန်းဆိုထားပါသည်”[၁]

ဟု ဖလက်[၂]၏အဆိုကို ကိုးကားဆိုထားပါသည်။

တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ မဟာဇနကပျို့တွင်

> “မာလိမ်မူးဝေ၊ ပင်လယ်ဗွေဝယ်၊ လေလည်းလေရူး၊ ရေးထက်ထူး၍၊ ဘယ်လူးညာယှက်၊ တိမ်ညိုခက်နှင့်၊ မိုးသက်ကဆင်၊ မင်းလွင်ကမှိုင်း၊ မုန်တိုင်းကဟုပ်၊ ဝဲကစုပ်သော်၊ မျှော့ကုပ်သံပတ်၊ ပြတ်ခဲ့လတ်မိုး၊ ကျိုးခဲ့တံကူ၊ ချက်တူသံလျောင်း၊ ချောင်ခဲ့မယ်န၊ ကြွခဲ့ဇရာ၊ ကွာခဲ့နံယပ်၊ ထိုထိုရပ်မျှ၊ ပျဉ်ထပ်ချွန်းဆက်၊ ကွဲအက်လျော့ရွေ့၊ တဖျင်ဝေ့သား၊ ရေအတိလျှင်၊ ပွမ်းပွမ်းဝင်လျက်၊ ပဲ့စင်ပေါလော၊ နစ်ဆောဆောဝယ်”[၃]

ဟူ၍ ဇနကမင်းသား စီးနင်းလိုက်ပါလာသော သင်္ဘောကြီး ပင်လယ်ထဲတွင် မုန်တိုင်းမိပြီး နစ်မြုပ်တော့မည့်ဆဲဆဲ အခြေအနေကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ပင်လယ်ပြင်တွင် မုန်တိုင်းနှင့် ကြုံရသည့်အတွက် သင်္ဘောမာလိမ်မှူး မူးဝေသည်မှအစ သင်္ဘောကြီး တစ်စစီ ပြိုကျပျက်စီးပုံ မြင်ကွင်းကို အသေးစိတ်သရုပ်ဖော်ရာတွင် ‘ဘယ်လူးညာယှက်’ ဆိုသည့် စကားလုံး၊ မုန်တိုင်း တိုက်ပုံ၊ ရေဝဲစုပ်ပုံ ရေဝင်ပုံတို့ကို ‘မုန်တိုင်းကဟုပ်၊ ဝဲကစုပ်’၊ ‘တဖျင်ဝေ့ဝေ့’၊ ‘ပွမ်းပွမ်းဝင်’ ဆိုသည့် စကားလုံးများသာ လှုပ်ရှားမှုပြ စကားလုံးများဖြစ်ပြီး ကျန်စကားလုံးများမှာ မိုးသက်မုန်တိုင်း ဆင်လာသည့် အခြေအနေနှင့် မုန်းတိုင်းဒဏ်ခံရသည့် အခြေအနေတို့ကို ပြသော ကြိယာစကားလုံးများချည်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ သင်္ဘောအစိတ်အပိုင်းများ တစ်စစီ ပြိုကျ ပျက်စီးပုံကို အချိန်တိုအတွင်း ဖြစ်ပျက်ပုံနှင့် လိုက်ဖက်အောင် ၄–၁ ကာရန်ဖြင့် ‘ပြတ်၊ ကျိုး၊ ချောင်၊ ကြွ၊ ကွာ၊ ကွဲအက်၊ နစ်’ဆိုသော ဖြစ်ရပ်အခြေအနေပြ လုံးချင်းကြိယာ စကားလုံးကို ဆက်ကာသုံးသွားပုံမှာ အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်လှပါသည်။ ၄–၁ ကာရန်ကြောင့် သင်္ဘော၏ အစိတ်အပိုင်းများ တစ်ခုပြီးလျှင် လျှင်လျှင်မြန်မြန် ပျက်သွားပုံ၊ ပျက်စီးသွားပုံတို့ကို ထင်မြင်လာစေသည်။ လေးလုံးစပ် ကဗျာအဖွဲ့တွင် ကာရန်ယူပုံစနစ်ကလည်း အကြောင်းအရာ၏သရုပ်ကို ပေါ်လွင်လာအောင် အထောက်

[၁] ခင်မင်၊ **မောင်** (ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၁၊ ၇၅။

[၂] Flesh, RuddF

[၃] ထွန်းညို၊ **ဦး** (တွင်းသင်းမင်းကြီး–)၊ ၁၉၄၁၊ ပိုဒ်–၄၇။

အပံ့ပြုပေးနိုင်သည်။ ထိုသို့ပြုပေးခြင်းဖြင့် ကဗျာဖတ်သူ၌ ရသခံစားမှုဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။

ထို့ပြင် အသုံးပြစကားလုံး တစ်လုံးကို ဆင့်ကာဆင့်ကာ သုံးထားခြင်းဖြင့် ဆိုလိုသည့် အနက်ကို ထင်ရှားအောင်ဖန်တီးနိုင်သည်။ မဲဇာတောင်ခြေရတုတွင်

> "အာရုံမျက်မြင်၊ ဖူးမျှော်ချင်၍၊ သည်တွင်ရွှေမြို့၊ သည်သို့စေတီ၊
> သည်ဆီရွှေနန်း၊ ဖြောင့်တန်းတော့မည်၊ စိတ်ကရည်သည်၊ ရွှေပြည်
> ဌာန ဝေးသောကြောင့်"[၁]

ဟူ၍ရေးဖွဲ့ထားရာ အာရုံကျက်စားရာနေရာများကို "သည်" ဟူသည့် အသုံးပြစကားများကို ပဒ၏ ပထမအက္ခရာ၌ (၃)ကြိမ်၊ ဆက်တိုက်ရေးဖွဲ့သည်။ အသံတူများ ဆက်တိုက်ဖွဲ့သည့်အတွက် ချိုသာပြေပြစ်ပြီး စာဆို၏အာရုံခံစားမှု ပို၍ပေါ်လွင်လာစေသည်။ ထို့အပြင် "သည်တွင်"၊ "သည်သို့"၊ "သည်ဆီ" ဟူ၍ အသုံးပြ စကားလုံးများကို နှစ်လုံးတွဲဆင့်ကာဆင့်ကာသုံးထားသည့် အတွက်စာဆို၏လေသံမှာ ပြန်လည်တွေးတောပြီး မျက်မြင်ဖူးမျှော်လိုသည့် သဘောထက် ရွှေမြို့၊ ရွှေစေတီ၊ ရွှေနန်းတို့ကို စွဲထင်တမ်းတနေသည့် စိတ်ခံစားမှုပို၍ ပေါ်လွင်စေသည်။ ထိုသို့ အာရုံထဲ၌မြင်ရသော အချင်းအရာများကို အသုံးပြစကားလုံးများဖြင့် ဆင့်ကာဆင့်ကာ သုံးထားသည်မှာ အသံချိုသာပြေပြစ်ပြီး အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ 'သည်' ဆိုသည့် အသံကိုထပ်ကာ ထပ်ကာကြားလာရပြီး စာဆို၏ ရွှေမြို့တော်ကို အထပ်ထပ်အခါခါ မှန်းဆလွမ်းတနေရသော စိတ်အစဉ်သည် စာဖတ်သူအာရုံသို့ ကူးစက်ရောက်ရှိလာစေနိုင်သည်။ 'သည်' ဆိုသော စကားလုံး၏အနက်ဖွင့် ၄–၁ကာရန်(ဝါ) ဦးတိုက်ကာရန်၏ အကျိုးပြုမှုတို့ ပေါင်းစပ်ပေးခြင်းဖြင့် ရသမြောက်အဖွဲ့ ဖြစ်လာစေပါသည်။

သမ္ဗန္ဓနှင့်ဝိဘတ်ပစ္စည်း စကားလုံးများ၏ အနက်သဘောကို လေ့လာရာတွင်

သော်လည်း

'သော်လည်း' အနက်မျိုး ရရှိသော စကားလုံးများမှာ 'ရာလဲ၊ ပေမင့်၊ သော်လဲ၊ ပေမဲ့၊ ပေလဲ၊ စေငဲ့၊ စေတော့၊ သော်လည်း၊ တောင်မှ'။

---

၁ ချမ်းမြ၊ ဦး၊ ၁၉၆၁၊ ၇၅။

နှင့်၊ ၎င်းပြင်

‘နှင့်၊ ၎င်းပြင်’ အနက်မျိုးရှိသော ပုဒ်ဆက်၊ စကားဆက် စကားလုံးများမှာ ‘ကာပ၊ ငဲ့ပြင်၊ ပါဘိ၊ ပေပ၊ လေငဲ့၊ လေရဲ့၊ လေရော့၊ တဲ့ပြင်၊ ပေရော့၊ ပါရော့၊ ပါရဲ့၊ ပါလို့’။

ခဲ့လျှင်

‘လျှင်၊ ခဲ့လျှင်’ အနက်မျိုးရှိသော စကားလုံးများမှာ ‘လျှင်လဲ၊ လျှင်လ၊ လျှင်တော့၊ တောက၊ ယင်လ၊ ယင်ဖြင့်၊ မှာဖြင့်’။

ကဲ့သို့

‘ကဲ့သို့’ အနက်ရှိသော စကားလုံးများမှာ ‘သည့်သို့၊ သည်နှယ်၊ သကဲ့၊ လေသို့၊ ပုံနှင့်၊ နှယ်သို့၊ ပုံနှယ်’။

သောကြောင့်

‘သောကြောင့်’ အနက်ရှိသော စကားလုံးများမှာ ‘သော်ကြောင့်၊ တာကြောင့်၊ တာမို့၊ ပါမို့၊ ပေမို့၊ ပါလို့၊ ပါ၍၊ ပြီကော၊ ပြီမို့’။

တိုင်အောင်

‘တိုင်အောင်’ အနက်ရှိသော စကားလုံးများမှာ ‘သော်၊ မှ၊ စေတော့၊ သည်ထိ၊ ကာမှ၊ တောင်မှ၊ တော့မှ၊ ပါမှ၊ ပါအောင်၊ လေအောင်’။

ထိုသမ္ဗန္ဓစကားလုံးများအပြင် ကဗျာလင်္ကာများတွင် အာဘော်ကို ဖော်ပြသော ပစ္စည်း စကားများကို ကြည့်၍ မည်သို့သော အာဘော်ကို ဖော်ပြရန် ရည်ညွှန်းကြောင်း သိရှိနိုင်လေသည်။

တိုက်တွန်းချက်

တိုက်တွန်းချက်၊ လိုလားချက်ကို ဖော်ပြသော ပစ္စည်းစကားလုံးများမှာ ‘ပါလော၊ ပါစမ်း၊ ပါသေး၊ ပါတော့၊ ပါတုံး၊ ပါမင်း’။

ဆန္ဒ

ဆန္ဒနှင့်အာသီသကို ဖော်ပြသော ပစ္စည်းစကားလုံးများမှာ ‘စေချင့်၊ ပါလှည့်၊ ပါရှင့်၊ ပါစေ့၊ ပါစိမ့်၊ ပါငဲ့၊ ချင်ရဲ့၊ ချင်တော့၊ ချင်လှ’။

ငြင်းပယ်ခြင်း

ငြင်းပယ်ခြင်းကို ဖော်ပြသော စကားလုံးများမှာ 'ချင်ဘု၊ နိုင်ဘု၊ ပေဘု၊ ပါဘု၊ သာဘု၊ လွယ်ဘု၊ ရက်ဘု၊ ပါနဲ့၊ လေနဲ့၊ ချင်နဲ့'။

အချိန်ကာလ

အချိန်ကာလကို ဖော်ပြသော ဝိဘတ်စကားလုံးများမှာ 'ရာတွင်၊ ရာ၌၊ ရာဝယ်၊ ရာမှာ၊ သောခါ၊ ပေသော်၊ သည်မှ၊ လေရာ' တို့ ဖြစ်သည်။[၁]

အနက်တူစကားများကို အလဲအလှယ်သုံးသည့်အတွက် တစ်မျိုးတည်း မဟုတ်ဘဲ စာဖတ်သူအာရုံကို အပြောင်းအလဲ ဖြစ်စေသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်၊ နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်လာစေနိုင် ပါသည်။ လေးလုံးစပ်ကဗျာများတွင် စကားလုံးကြွယ်ဝခြင်းသည် စကားပရိယာယ် ကြွယ်ဝခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သောစကားလုံးများကို လေ့လာရာတွင် ပရိယာယ်တူ စကားလုံးကြွယ်ဝခြင်း၊ စကားလုံးတည်းကို ထပ်ကာထပ်ကာသုံးခြင်း၊ သမာသ်ပုဒ်များပြားခြင်း၊ စကားဆန်းသုံးနိုင်ခြင်း၊ စကားယဉ်သုံးနိုင်ခြင်း၊ ခွဲထားလုပ်၍ သုံးနိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

နတ်ရှင်နောင်၏ရတုများတွင် ဘုရားရှင်ကိုဖွဲ့ရာ၌ "ခေါင်၊ တု၊ တော်၊ ဘုန်း၊ မိတည်း၊ ထွတ်၊ ဆံ၊ ရှင်၊ မွေ၊ သကျ၊ မြတ်" စသည့် စကားလုံးများကို ကာရန်ကျရာလိုက်ပြီး လှည့်ပြောင်းတွဲစပ်လိုက်သည်။

"ထွတ်ဘုန်းခေါင်"[၂]

"ဘုန်းညွန့်လူ"[၃]

"ဘုန်းစည်ထွတ်ချာ"[၄]

"စောဘုန်းလျှံ"[၅]

"မိတည်းနောင်"[၆]

---

၁ လှသမိန်၊ ၁၉၆၆၊ ၇၁။
[၂] နတ်ရှင်နောင်၊ ၁၉၆၆၊ ၇၁။
[၃] –ယင်း–၊၁၂
[၄] –ယင်း–၊၁၇
[၅] –ယင်း–၊၁၆
[၆] –ယင်း–၊၇

"စောဘုန်းထူး"[၁]

"မွေတုလွတ်"[၂] ဟူ၍ ရေးဖွဲ့သည်။

မိန်းကလေးကိုဖွဲ့ဆိုရာတွင် "ညို၊ ပြာ၊ နွဲ့၊ ဝင်း၊ လဲ့၊ ရွှန်း၊ မွတ်၊ ဖြူ၊ လှ၊ ငြိမ့်၊ ကြည်၊ သွယ်"တို့ကို လှည့်ပြောင်းတွဲစပ်သည့်အခါ–

"ဆင်းကြာနက်"[၃]

"ပြာလဲ့နွဲ့ချော"[၄]

"လှများစံကျွန်း"[၅]

"ပြာနွဲ့နှောင်း"[၆]

"လှခေါင်နေ"[၇]

"လှခေါင်ထိပ်"[၈]

"လှငြိမ့်လေး"[၉]

ဟူ၍ စကားပရိယာယ်အလှယ်လှယ်ဖြင့် ရေးဖွဲ့သည်။ ရေမြေ တောတောင်သဘာဝ အဖွဲ့များ၊ ရာသီဘွဲ့များ၊ မိုးဘွဲ့များ၊ စစ်ချီဘွဲ့များတွင်လည်း စကားလုံးများ တွဲစပ်၍ ဖွဲ့ထားသည်။ လေးလုံးတစ်ပဒဖြစ်၍ စကားလုံးကျစ်လျစ်စွာ ဖွဲ့စည်းရသောကြောင့် စကားလုံးများကို အပြောင်းအလဲ အမျိုးမျိုးပြု၍ ဖွဲ့စပ်နိုင်ရသည်။

ပြည်စုန်မော်ကွန်း တွင်

"မနောက်စေရာ၊ ရေနှင့်ကြာသို့၊ ပမာမှီငြမ်း၊ ဆွေရိပ်ချမ်း"[၁၀]

---

[၁] –ယင်း–၊၁ဝ၃

[၂] –ယင်း–၊၃၁

[၃] –ယင်း–၊၆

[၄] –ယင်း–၊၁၃

[၅] –ယင်း–၊၁၄

[၆] –ယင်း–၊၁၉

[၇] –ယင်း–၊၂၃

[၈] နတ်ရှင်နောင်၊ ၁၉၉၆၊ ၈၇။

[၉] –ယင်း–၊၈၅။

[၁၀] ရှင်ထွေးညို၊ ၁၂၈၂၊ ၁၀။

ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ရာ "ဆွေမျိုးရိပ်"တွင် အလယ်စာလုံး "မျိုး"ကို ဖြုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ "ဆွေရိပ်ချမ်း" ဟူသော ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့ပြီး ပို၍အနက်ပြည့်ဝသော နှစ်သက်ဖွယ် စကားလုံးဖြစ်သည်။

ရှင်ဥတ္တမကျော်တောလားတွင်–

"နှိုင်းမမျှသား၊ အနန္တဂုဏ်၊ သဗ္ဗညုံ၏၊ ဘုံဘဝဂ်ဖျား၊ ဘုန်းတော် အားလည်း"[၁]

အရှေ့ပဒမှ ကာရန်"ဂုဏ်"နှင့် ကာရန်ကိုက်စေရန် "သဗ္ဗညုတ"စကားလုံးတွင် နောက်ဆုံးစကားလုံး "တ" ကို ဖြုတ်ပြီး "သဗ္ဗညုံ" ဟု ပြောင်းလဲ ဖွဲ့ဆိုခြင်းသည် ထူးခြားသည့် အသုံးဖြစ်သည်။ လေးလုံးစပ်ကဗျာကို သုံးခြင်းဖြင့် စာဆိုတို့သည် အနက်၊ သဒ္ဒါမပျက်သည့် ကျစ်လျစ်သော ရေးဟန်ဖြင့် ဖွဲ့ကြရာတွင် ဝေါဟာရအသစ် အဆန်းများ တီထွင်တတ်မှု စွမ်းအား တိုးပွားလာပါသည်။

ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းပျို့တွင်–

"ပညာအမြိုက်၊ ဘဏ္ဍာတိုက်မှ၊ သိုက်သိုက်ဖွင့်လှစ်၊ သာရနှစ်ကို သစ်သစ် ငွေဝေ၊ ဖြန့်ဖြူးပေ"[၂] မှ "သာရနှစ်"ကို စကားလုံးသည် "အနှစ်သာရကို" ဟူ၍ ဖြစ် သည်။ "အ" စကားလုံး ဖြုတ်ပြီး စကားလုံးရှေ့နောက်နေရာပြောင်း၍ ဖွဲ့ခြင်းတို့သည် ကာရန်လည်းမိကာ နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်စေပါသည်။ လေးလုံးစပ်ကဗျာရေးဟန်က စာဆို့အခွင့်အထူးဖြစ်သည့် ဝေါဟာရသွေဖည်သုံးစွဲမှုသဘော ပို၍သက်ဝင်စေပါသည်။

စကားပရိယာယ် သုံးခြင်းသည် ရေးမြန်မာကဗျာများ၏ ရေးဖွဲ့ဟန်၏ ယေဘုယျ လက္ခဏာတစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကဗျာများတွင် ကာရန်ကိုက်ညီအောင် ရေးဖွဲ့ရာမှ အနက်တူ ပရိယာယ်စကားများစွာ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းဖြစ်သည်။

၃။ ဝါကျဖွဲ့ပုံ

မြန်မာအဘိဓာန်တွင်

"ဆိုလိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ရောက်အောင် စနစ်တကျစီစဉ်ထားသော ပုဒ်အစုအပေါင်း ကို ဝါကျဟု ခေါ်သည်"[၃]

---

[၁] ဥတ္တမကျော်၊ ရှင်၊ ၁၃၂၉၊ ၂။
[၂] မဟာရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်၊ ၁၂၇၆၊ နိဂုံး၊ ၁၁၁။
[၃] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၈၊ ၃၅၆။

ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ စာပေရေးဖွဲ့ရာ၌ ဘာသာစကားကို အသုံးပြု၍ရေးဖွဲ့သည်။ ကဗျာရေးဖွဲ့ရာ၌ မိမိဆိုလိုသော အဓိပ္ပာယ်ရောက်အောင်၊ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံအောင် ဝါကျများ ရေးဖွဲ့ရသည်။

လှသမိန်က

> "ကဗျာများတွင် ကာရန်သာလျှင် အဓိကအရေးကြီးသည်ဟု မှတ်ယူ တတ်ကြပေသည်။ သို့ရာတွင် သဒ္ဒါသည်လည်း ကာရန်နှင့် ထပ်တူ ထပ်မျှ အရေးကြီး ပေသည်။ "[၁]

ဟု ဆိုထားသည်။ ဝါကျရှည် ဖန်တီးရာတွင် အထူးပြုသည့်နည်း၌ ဝါကျတိုထဲက နာမ်ကိုလည်း အထူးပြုနိုင်သည်။ ကြိယာကိုလည်း အထူးပြုနိုင်သည်။ ဤသို့အထူးပြု ခြင်းဖြင့် ဝါကျတိုသည် တဖြည်းဖြည်း ရှည်၍ရှည်၍ သွားနိုင်လေသည်။ နာမ်ကို ဝိသေသနအမျိုးမျိုးဖြင့် အထူးပြုခြင်း၊ ကြိယာကို ဝိသေသနအမျိုးမျိုးဖြင့် အထူးပြု ခြင်း တို့ကြောင့် ဝါကျရှည်သွားရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဝါကျတစ်ခုကို အဆာသွတ်နည်းဖြင့် ချဲ့ထွင်ရာတွင် နာမ်အထူးပြုပုဒ်များ အဆာသွတ်ကာ ချဲ့ထွင်နိုင်ပါသည်။ နာမ်အထူးပြုသည့် ပုဒ်တစ်ချို့ကို နာမ်အရှေ့မှာ ထားရသည်။ အထူးပြုရာတွင် နာမ်၏ ပုံပန်း၊ အရောင်၊ အရွယ်ပမာဏ၊ ပိုင်ဆိုင်သူ၊ တည်ရှိသည့်နေရာ၊ ဂုဏ် အရည်အသွေးတို့ ထင်ရှားပေါ်လွင်လာသည်။ လှုပ်ရှားပုံ အခြေအနေတို့ကို ဖော်ပြသော ကြိယာ အထူးပြုများသည် ကြိယာ၏ ပြုမှုဖြစ်ပျက် တည်ရှိပုံတို့ကို ပို၍ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် အထောက်အကူပြုသည်။

တစ်ဖန် မြန်မာဝါကျဖွဲ့ထုံးစည်းကမ်းအရ 'ကတ္တား+ကံ+ကြိယာ' ပုံစံ ဖွဲ့ရ သည်။ ကြိယာကို ဝါကျအဆုံးမှာ ထားရသည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် ဝါကျကို ကြိယာ ဖြင့် အဆုံးသတ်ရသည်။ နာမ်အထူးပြုပုဒ်ကို နာမ်ရှေ့က ထားရသည်။ ကြိယာ အထူးပြုပုဒ်ကို ကြိယာရှေ့က ထားရသည်။

ဥမ္မာဒန္တီပျို့တွင်

> "စစ်ရေးမက်ရေး၊ ရန်သူ့ဘေးကြောင့်၊ အပြေးအလွဲ၊ ဆွေမျိုးကွဲ သား၊ ပြည်ထဲရေးရာ၊ ခက်သည်သာတည့်။ အစာအစား၊ ထွားထွားမွေ့ကြေ၊ ရှားပါလေ၍၊ သေကျေပျောက်ဆဲ၊ ငတ်မွန် ကဲလျှင်၊ ပြည်ထဲရေးထက်၊ ဝမ်းရေးခက်၏။ ထို့ထက်မှာမူ၊ ချစ်ခင်သူနှင့်၊ အတူတကွ၊ မပေါင်းရဘဲ၊ လွမ်းတပူဆွေး၊ သူနှင့်

[၁] လှသမိန်၊ ၁၉၆၆၊ ၁၅၈။

> ဝေးသော်၊ ပြည်ထဲရေးနှင့်၊ ဝမ်းရေးတို့ထက်၊ လွမ်းရေးခက်၏။
> အဖက်မရ၊ ခက်သုံးဝမှု၊ ဒုလ္လဘ တွင်၊ မဝင်ပါလျက်၊ သည်
> အခက်ကား၊ သူ့ထက်လွန်ကျူး၊ သာ၍ထူး၏"[၁]

ဟူ၍ ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ကာရန်ယူပုံမှာ ၄-၃-၂ ကာရန် (၉)ကြိမ် ဆက်တိုက် ယူလာပြီးနောက် ၄-၃-၃ နှင့် ၃-၂ ကို ဆက်ယူထားသည်။ ပုံမှန် ၄-၃-၂ ယူနေရာမှ 'အခက်မရ၊ ခက်သုံးဝမှု၊ ဒုလ္လဘတွင်' ဟူ၍ ၄-၃-၃ ကာရန် ယူထားသဖြင့် တုံ့ဆိုင်း ထစ်ငေါ့နေသည့်အသံ ပေါ်လွင်နေသည်။ ဤသို့ ကာရန်ယူထားသည့် အတွက် အခက်သုံးပါးအကြောင်း ပြောသည့်နေရာ၌ ထစ်ထစ်ငေါ့ငေါ့ ဖြစ်သည့် ကာရန်ကို ယူထားသည်။ မချောမွေ့သော ကာရန်ယူပုံ အကြောင်းအရာက ဖော်ပြလိုသည့်ခက်ခဲမှု သဘောကို ပို၍ပေါ်လွင်စေသည်။

ရိုးရှင်းလွယ်ကူသော စကားကို သုံး၍ ဝါကျဖွဲ့ရာ၌လည်းကောင်း၊ အဆိုအမိန့် တစ်ခု အတွက် ဝါကျငါးခုကို အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့် စီစဉ်ရာ၌လည်းကောင်း သုံးစွဲထားသော စကားသည် အများအားဖြင့် သိလွယ်သော စကားများသာ ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ဝါကျဖွဲ့ပုံတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ် သိနိုင်ရေးအတွက် ခဲယဉ်းစွာ ခုန်ကျော်၍ ကောက်ယူရသည်မရှိ။ ကတ္တားပုဒ်နှင့် ကြိယာပုဒ်တို့သည် နီးကပ်သဖြင့် အဓိပ္ပာယ် သိလွယ်သည်။ ထို့အပြင် ကတ္တားပုဒ်ကို အထူးပြု သော နာမဝိသေသနပုဒ်စုသည် ကတ္တားပုဒ်နှင့်လည်းကောင်း၊ ကြိယာပုဒ်ကို အထူးပြုသော ကြိယာဝိသေသနပုဒ်စု သည် ကြိယာပုဒ်နှင့်လည်းကောင်း နီးကပ်သဖြင့်လည်း အများနားလည် လွယ်သည်။

ဆရာဇော်ဂျီက ဦးရွှန်း၏ 'ဥမ္မာဒန္တီ'ပျို့ အမှာစာတွင် ကဗျာ၊ဝါကျများကို စီစစ်ဖော်ပြထားသည်။ 'စစ်ရေးမက်ရေး၊ ရန်သူ့ဘေးကြောင့်၊ အပြေးအလွဲ၊ ဆွေမျိုး ကွဲသား' ဟူသော နာမဝိသေသနပုဒ်စုသည် 'ပြည်ထဲရေးရာ' ဆိုသော ကတ္တားပုဒ်ကို အထူးပြုထားပြီး ယင်းကတ္တားပုဒ်၏နောက်တွင် 'ခက်သည်သာတည့်' ဆိုသည့် ပဓာနကြိယာပုဒ်သည် တစ်ဆက်တည်းလိုက်လာသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

'အစာအစား၊ ထွားထွားမြည့်ကြေ၊ ရှားပါးလေ၍' ဆိုသော ကြိယာဝိသေသန ပုဒ်စုသည် 'သေကြေပျောက်ဆဲ၊ ငတ်မွတ်ကဲလျှင်' ဆိုသော ကြိယာဝိသေသနပုဒ်စုကို အထူးပြုပြီးနောက် ထို ဒုတိယကြိယာဝိသေသနပုဒ်စုသည် လည်းကောင်း၊ 'ပြည်ထဲ ရေးထက်' ဆိုသော ကြိယာဝိသေသန ပုဒ်သည်လည်းကောင်း၊ 'ဝမ်းရေးခက်၏' ဆို သည်တွင် 'ခက်၏' ဆိုသော ကြိယာပုဒ်ကို နီးကပ်စွာ အထူးပြုထားသည်ကို တွေ့နိုင် သည်။ ကျန်ဝါကျသုံးခု၌လည်း အထက်ပါအတိုင်း အရေးအဖွဲ့ ရှင်းနေသည်ကို

---

[၁] ရွှန်း၊ ဦး၊ ၁၉၇၈၊ ပိုဒ်-၂၁။

တွေ့ရသည်။ ဝါကျများကို နာမဝိသေသနပုဒ်၊ ကြိယာဝိသေသနပုဒ်များဖြင့် တွဲစပ်ထားသည့်အတွက် စစ်ကြောင့်ပင်ပန်းဆင်းရဲခက်ခဲမှု သရုပ်များသည် အချိတ်အဆက်မိမိနှင့် အနုစိတ်သရုပ်ပေါ်လွင်လာသည်။

တစ်ဖန် ထိုအပိုဒ်၌ပင် ဥမ္မာဒန္တီကို ဆက်သစဉ်က မကောက်ဘဲနေလိုက်မိသဖြင့် သိဝိ မင်းကြီး အဆွေးကြီးဆွေးပုံ၊ အဆိုအမိန့်တစ်ခုအတွက် ဝါကျငါးခုကို စီစဉ်ထားပုံသည်လည်း တစ်ခုကိုတစ်ခု အထောက်အပံ့ပေး၍ မြှင့်တင်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်ပြီး ထူးခြားနေခြင်း ရှိနေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

အဓိပ္ပာယ်အရာတွင် ပထမဝါကျသည် ဒုတိယဝါကျကို မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ ဒုတိယဝါကျသည် တတိယဝါကျ တစ်ဆင့်တက်၍ မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဝါကျသုံးခုမှ သိမ်းကြုံး ယူဆောင်လာခဲ့သော အဓိပ္ပာယ်သုံးခုသည် စတုတ္ထဝါကျတွင် ဆုံဘိသကဲ့သို့ဖြစ်၍ လွမ်းရေးသည် အခက်သုံးခုအနက် အခက်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း စာဆိုက ဆိုခဲ့သည်။ ထို့နောက် ထိုအဆိုကို ပဉ္စမ ဝါကျတွင် ဖူးစာရေးနတ်က ဖူးစာမရေးဘဲနေခဲ့ခြင်းနှင့် ဆက်ပေးလိုက်သည်ဖြစ်ရာ ထိုအဆိုသည် ပြီးပြည့်စုံသော သဘောသို့ရောက်၍ သိဝိမင်းကြီး အဆွေးကြီးဆွေးပုံသည် ပို၍ထင်ရှားလာသည်။

သို့ဖြစ် လေးလုံးစပ်ကာရန်သည် ကဗျာဝါကျ ဖော်ကျူးနိုင်သည်သာမက ထိုဝါကျများ သည် ဖွဲ့ထုံးစည်းကမ်းများနှင့်အညီ စနစ်တကျဖွဲ့ထားသော ဝါကျများဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား သိသာပါသည်။ ထို့ပြင် **စာဆို့အခွင့်ထူး**[၁] အရ ပုံမှန်အတိုင်း မဟုတ်ဘဲ သွေဖည်ရေးဖွဲ့သော ဝါကျ ဖွဲ့ပုံမျိုးလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က

> "သွေဖည်သည်ဆိုရာ၌ ထိုဘာသာစကား၏ ဖွဲ့ထုံးစည်းကမ်းဘောင်ကို ကျော်လွန်ပြီး ပရမ်းပတာ ရေးချင်သလိုရေးသော သွေဖည်မှုမျိုးကား မဟုတ်ပါ။ စာဖတ်သူ က မှန်မှန်ကန်ကန် အဓိပ္ပာယ် ကောက်နိုင်လောက်သော သွေဖည်မှုမျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်"[၂]

ဟု ဆိုထားပါသည်။

---

[၁] poetry licence

[၂] ခင်မင်၊ **မောင်**(ဓနုဖြူ)၊ ၁၉၉၇၊ ၃၂။

စာဆို့အခွင့်ထူးနှင့်ပတ်သက်၍ ကက်သရင်းမိုနာနှင့်ရက်ရပ်တို့က

> "ကဗျာတစ်ပုဒ် ပီပြင်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက် ပုံမှန်စကားလုံး အစီအစဉ်များကို ပြင်ခြင်း၊ အသံထွက် တစ်မျိုးတစ်မည်ဖြစ်စေခြင်း၊ အမြင်ကာရန်များ ဖန်တီးခြင်း၊ ပေါ်ရာဏစကားလုံးများ အသုံးပြုခြင်း၊ စကားလုံးအသစ်များ တီထွင်ခြင်းတို့သည် လွတ်လပ်စွာ ဖန်တီး ရေးဖွဲ့လေ့ရှိသော ကဗျာဆရာတို့တွင် ရှိသည့် လိုင်စင်ပင် ဖြစ်သည်"[၁]

ဟု ဆိုပါသည်။

ကဗျာတွင် အသံကို ငဲ့၍လည်းကောင်း၊ အနက်ကို ငဲ့၍လည်းကောင်း ဝါကျတွင်းမှ ပုဒ်တို့၏နေရာကိုရွှေး၍ ဖွဲ့တတ်ကြသည်။ ထိုသို့ဖွဲ့သောကြောင့် ကဗျာသည် ပို၍ အသံလွင်မှု၊ ကာရန်ညီမှု၊ အနက်ပေါ်လွင်မှုတို့ ရှိတတ်ပါသည်။

ကြိယာတစ်ခုမကပါသော ဝါကျများတွင် အထူးပြုပုဒ်စုများကို လိုအပ်ချက် အလိုက် နေရာပြောင်း၍ ရှေ့ထားသင့်သည်ကို ရှေ့ထား၊ နောက်ထားသင့်သည်ကို နောက်ထားသည်။ လေးနက်မှု အကျိုးအများဆုံးဖြစ်ထွန်းအောင် စကားရှေ့နောက် အစီအစဉ်ကို ကိုင်တွယ်ထားသည်။ ကဗျာစာဆိုတို့သည် ကာရန်အသံတို့ကို ငဲ့ကွက်ရန် လိုအပ်လာလျှင် ဝါကျဖွဲ့ပုံစည်းကမ်းကို စံသွေပြီး ပုဒ်များကို နေရာပြောင်း၍ ရေးဖွဲ့လေ့ရှိကြသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် ကြိယာ ဝိသေသနနှင့် အဆုံးသတ်သော ဝါကျဖွဲ့ပုံမျိုး မရှိပါ။

လက်ဝဲသုန္ဒရ၏ 'မဲဇာတောင်ခြေ' ရတုတွင် "တည့်မွန်းချိန်နေ၊ ရောက်လာစေဟု၊ စေ့ရေ လှည့်လည၊ တလျက်မြည်သည်၊ နေခြည်ဖြာမှန္တေးသောကြောင့်" ဟူ၍ အကြောင်းပြ ကြိယာဝိသေသနနှင့် ဝါကျကို အဆုံးသတ်ထားသည်။ အဓိပ္ပာယ် ကောက်ရာတွင် နေခြည်ဖြာမှန္တေးမည် ဖြစ်သောကြောင့် မြန်မြန် မွန်းတည့်ပါစေဟု တမ်းတဆိုမြည်ရပါသည် ဟူ၍ ထိုကြိယာဝိသေသနကို ရှေ့သို့ပို့ပြီး အဓိပ္ပာယ် ကောက်ရပေမည်။

ထို့အတူ နတ်ရှင်နောင်၏ 'တစ်သောင်းရှစ်ပြန်' ချီရတုတွင် "ထိန်းယရွှေဘော်၊ လျှောက်ပါသော်လည်း၊ နားတော်မညွတ်၊ ဆင်းကြာနတ်သည်၊ နတ်လွှတ်မပါ မြွက်သောကြောင့်"[၂] ဟူသော အဖွဲ့၌ အကြောင်းပြ ကြိယာဝိသေသနနှင့် ဝါကျကို

[၁] Morner, Kathleen and Routh, Ralph, 1988, 169.

[၂] နတ်ရှင်နောင်၊ ၁၉၆၆၊ ၆။

အဆုံးသတ်ထားသည်။ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ရာ တွင် ကြိယာဝိသေသနကို ရှေ့သို့ပို့၍ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ရပေမည်။

တစ်ဖန် 'ပေါ်နွေလလျှင်'ချီ ရတုတွင်လည်း "ကြာညွတ်ဖယောင်း၊ နေရှိန်ပြောင်းသို့၊ ဆင့်လောင်းလွမ်းဝှန်၊ ရှိလိမ့်ဟန်ကို၊ တိမ်စွန်လေလျှင်၊ ဖူးရောက်ချင်သည်၊ ငှက်သွင်ပျံကြွမတတ် သော"[၁] ဟူ၍ အကြောင်းပြကြိယာဝိသေသနနှင့် ဝါကျအဆုံးသတ်ထားသည်။ ကဗျာစာဆိုတို့သည် ကာရန်၊ အသံတို့ကို ငဲ့ကွက်ရန်လိုအပ်လာလျှင် ဝါကျဖွဲ့ပုံစည်းကမ်းကို စံသွေပြီး ပုဒ်များကို နေရာပြောင်း၍ ရေးဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ဆိုလိုချက်ကို ပို၍ထင်ရှားစေသည်။ မှတ်မိစွဲမြဲစေသည်။ ကဗျာစာဆိုဖော်ပြလိုသော ခံစားမှုအလှကို ပို၍ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

လေးလုံးစပ်ကဗျာ ဆိုသည်မှာ လေးလုံးတစ်ပဒ ရေးသား ဖွဲ့ဆိုထားသော ကဗျာဖွဲ့မျိုး ဖြစ်သည်။ ကဗျာသည် စကားလုံးများကို စီစဉ် ပြုလုပ်ထားသော ဘာသာစကားကွက်တစ်ကွက် ဖြစ်သည့်အလျောက် ကဗျာတွင်ပါသော စကားလုံးများသည် အကောင်းဆုံးများဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။ စကားလုံးတစ်လုံးကတည်းက တစ်ချိန်ထဲမှာပင် အလုပ်သုံးလုပ်ကို တစ်ပြိုင်နက် လုပ်ဆောင်သည်။ စကားလုံးသည် အသံပြုရသည်။ အနက်အဓိပ္ပါယ်ဆောင်ရသည်။ သဒ္ဒါ၏ဝန် ဝါကျဖွဲ့ထုံး၏ဝန်ကို ထမ်းရသည်။

ကဗျာတွင် ဆက်စပ်သောစကား၊ စကားလုံးအစီအစဉ်၊ ဝါကျဖွဲ့ပုံ၊ ချစ်ခါ တစ်ရံကြိယာကိုပင် ကဗျာဖတ်သူကဖြည့်စွက်၍ အဓိပ္ပါယ်ဖော်ယူရသည်။ လေးလုံးစပ်ကဗျာစာဆိုသည် စကားလုံးများဖြင့် ဝါကျကို တည်ဆောက်ရာတွင် သတ်မှတ်သော သဒ္ဒါနေရာများကို အသုံးမပြုဘဲ အဓိကစကားလုံးများကိုသာ ရွေးချယ်ဖော်ထုတ်ထားခြင်းဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကဗျာဖတ်သူ ဟုစိတ်ထဲ၌သာ ပေါ်စေနိုင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် အဆင့်ဆင့်ပွားသွားသော အနက်များကို လိုအပ် သလိုဖော်ကျူးနိုင်သည်။

ကဗျာသည် ဘာသာစကားကို အသုံးပြု၍ ရေးဖွဲ့ရသော အနုပညာပစ္စည်းဖြစ်သည်။ ကဗျာရေးသူ၏ စိတ်ကူးဉာဏ်စွမ်း ရှိသလောက် ဘာသာစကားကို လွတ်လပ်စွာ ရေးဖွဲ့နိုင်သည့်အခွင့် ရှိပါသည်။ ဘာသာစကား၏ အစိတ်အပိုင်းများ

---

၁ –ယင်း–။

ဖြစ်သော သဒ္ဒါနှင့်အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ သုံးရိုးသုံးစဉ်အတိုင်း အသုံးမပြုဘဲ သွေဖည်လိုက်ခြင်းဖြင့် စာဖတ်သူအား ထူးထူးခြားခြား သတိ ပြုမိသွားစေသည်။

ကဗျာရေးသူတို့သည် ကာရန်ကို ငဲ့၍ဖြစ်စေ၊ စကားလှပစေရန်ဖြစ်စေ၊ အဓိပ္ပာယ်ထူးခြား လေးနက်စေလို၍ဖြစ်စေ စကားလုံးဖွဲ့ပုံ သွေဖည်ရေးဖွဲ့လေ့ရှိပါသည်။ စကားလုံးဖွဲ့ပုံ သွေဖည်ရာတွင် ဖွဲ့ရိုးဖွဲ့စဉ်မဟုတ်ဘဲ စကားလုံး အစိတ်အပိုင်းများကို အစီအစဉ်ပြောင်းခြင်း၊ စကားလုံးကြားထိုး၍ ဖွဲ့ခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ စကားလုံးတို့၏ 'စံ' ကို သွေဖည်ရေးဖွဲ့ရာ၌ ကဗျာအဓိပ္ပာယ်ထက် ကဗျာရေးသူ၏ အရေးအသားကျွမ်းကျင်နိုင်နင်းမှုကို ပိုမိုဖော်ပြနိုင်စွမ်း ရှိသူကိုတွေ့ရပါသည်။

ကဗျာရေးသူတို့သည် ဆိုလိုချင်သော အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားပေါ်လွင်စေရန် အစဉ်အလာ သဒ္ဒါ ဝါကျဖွဲ့ပုံမှ သွေဖည်သော ဝါကျများကို ကဗျာတွင် ထည့်သွင်းရေးဖွဲ့လေ့ ရှိကြသည်။ ဝါကျသွေဖည်မှုကို လေ့လာရာတွင် ပုဒ်အထားအသို သွေဖည်ခြင်း၊ မပြည့်စုံဝါကျများ တည်ဆောက်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရပါသည်။ ပုဒ်အထားအသို သွေဖည်ရေးဖွဲ့ရာ၌ အလေးပေးလိုသော အချက်ကို ဝါကျအစိတ်အပိုင်း အသီးသီး၌ သင့်တော်သလို ဖော်ပြခြင်းဖြင့် သွေဖည်မှုသဘော ဖြစ်စေပါသည်။

နိဂုံး

လေးလုံးစပ်ကဗျာများ၏ သဒ္ဒါကို ရေးဟန်ရှုထောင့်မှ လေ့လာရာတွင် စကားလုံးများ၊ ပုဒ်များ၊ ဝါကျများစသည့် ဘာသာစကား အစိတ်အပိုင်းများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာရုံ သက်သက်မျှ မဟုတ်ဘဲ ထိုအစိတ်အပိုင်းများကို ဆက်စပ် ပေါင်းစည်း သရုပ်ဖော်ခြင်းဖြင့် ထိုစာပေအဖွဲ့တို့၏ အရည်အသွေးများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။ ထိုစာတစ်ပုဒ်လုံး ပုံပေါ်အောင် စာဆိုက ဘာသာစကားရှိ အစိတ်အပိုင်းများကို မည်သို့ရွေးချယ် ပုံဖော်ထားပုံကို အသေးစိတ် သိမြင်ရပြီး ထိုစာ၏ ကောင်းကွက်လှကွက် များကို ထိုးထွင်း သိမြင်လာတတ်ပါသည်။ သာမန် နှစ်သက် သဘောကျမှုမျိုးထက် ပို၍လေးနက်သော နှစ်သက်သဘောကျမှုမျိုး ပေါ်ပေါက် လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်သက်မှုသည် အပေါ်ယံလျှပ်၍ သိမြင်မှုမှရသော နှစ်သက်မှုမျိုးမဟုတ်ဘဲ ကိုယ်တိုင် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပြီး အသေးစိတ်သိမြင်မှုမှရသော နှစ်သက်မှုမျိုး ဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် လေးနက်ရပါသည်။

လေးလုံးတစ်ပဒကဗျာစပ်နည်းသည် မူသေတင်းတင်းတောင့်တောင့် မဟုတ်ပဲ ပျောင်းညွတ် ပြုပြင်လွယ်သော သတ္တိအခြေခံကိန်းဝပ်နေသော စပ်နည်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ လေးလုံးစပ်ကဗျာဖွဲ့စပ်နည်းမှ ဆက်လက် ချဲ့ထွင်လာခဲ့ကြသဖြင့် မြန်မာကဗျာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့ရပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကန်တော်မင်းကျောင်းဆရာတော်။ (၁၂၆၂)။ ***လောကသာရပျို့***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်စော၊ **ဒေါ်** (မဟာဝိဇ္ဇာ) (တည်းဖြတ်သူ)။ (၁၉၅၈)။ ***စပ်ဆိုတော်မူသော စတုဓမ္မသာရကိုးခန်းပျို့***။ ရန်ကုန်၊ နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်။

ခင်မင်၊ **မောင်** (ဓနုဖြူ)။ (၁၉၈၇)။ ***မြန်မာစကား မြန်မာစာရုပ်ပုံလွှာ***။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

ခင်မင်၊ **မောင်** (ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၁)။ ***ရေးဟန်ပညာနိဒါန်း***။ ရန်ကုန်၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်။

ချမ်းမြ၊ **ဦး**။ (၁၉၆၁။ ***ကဗျာယဉ်စာယဉ်လက်ရွေးစင်***။ ရန်ကုန်။

တာရာ (ဒဂုန်–)။ (၁၉၇၀)။ ***စာပေသဘောတရား၊ စာပေဝေဖန်ရေး၊ စာပေလှုပ်ရှားမှု***။ ရန်ကုန်၊ နံ့သာ ပုံနှိပ်တိုက်။

နတ်ရှင်နောင်။ (၁၉၆၆)။ ***ရတုပေါင်းချုပ်***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

ဘုန်းနိုင် (တက္ကသိုလ်–)။ (၂၀၁၂)။ ***လီရနာ၊ ဂင်္ဂါ၊ ဧရာဝတီ***။ ရန်ကုန်၊ ကံ့ကော်ဝတ်ရည်စာပေ။

မဟာရဋ္ဌသာရ၊ (ရှင်)။ (၁၂၇၆)။ ***ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းခန်းပျို့***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

မုဒုလက္ခဏာပျို့။ (၁၉၆၀)။ ရန်ကုန်ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

မင်းသုဝဏ်။ (၁၉၆၈)။ ***ကဗျာရေးချင်စာစပ်သင်***။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

မြဇင်။ (၁၉၈၃)။ ***မြန်မာကဗျာဖွဲ့ပုံနှင့် တင်ပြပုံ***၊ မြန်မာကဗျာစာတမ်း ဒုတိယအတွဲ။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၈)။ ***မြန်မာအဘိဓာန်*** ။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။

ရှင်ထွေးညို။ (၁၂၈၂)။ ***ပြည်စုန်မော်ကွန်း***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်

ရွှန်း၊ ဦး ။ (၁၉၇၈)။ ***ဥမ္မာဒန္တီပျို့***။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း။

လှသမိန်။ (၁၉၆၆)။ ***စာပေအနုပညာ***။ ရန်ကုန်၊ ဥဒေါင်းစာပေတိုက်။

ဥတ္တမကျော်၊ (ရှင်)။ (၁၃၂၉)။ ***တောလားများ***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

လေးလုံးစပ်ကဗျာများ၏ သဒ္ဒါဖွဲ့စည်းပုံကို ရေးဟန်ရှုထောင့်မှ လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံပညာရှင်အဖွဲ့

ဆယ့်ခုနစ်ကြိမ်မြောက် သုတေသနစာတမ်းဖတ်ပွဲအတွက် တင်သွင်းသည့်စာတမ်း

ဒေါက်တာမာလာဦး

BA (Hons), MA, PhD, Dip In English

တွဲဖက်ပါမောက္ခ

မြန်မာစာဌာန၊ မုံရွာစီးပွားရေးတက္ကသိုလ်

၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၂၇) ရက်